

VITA SANCTORUM ABBATUM
MONASTERII IN WIRAMUTHA ET
GIRVUM BENEDICTI, CEOLFRIDI,
EASTERUINI, SIGFRIDI ATQUE
HUAETBERCTI, Ab ejusdem monasterii
presbytero et monacho BEDA composita.

OBSERVATIONES PRAEVIAE
MABILLONII.

1. Venerabilis Beda, in Epitome Hist. Angl., ubi indicem suorum operum texit, mentionem facit historiae abbatum monasterii sui his verbis: «Historiam abbatum monasterii hujus, in quo supernae pietati deservire gaudeo, Benedicti, Ceolfridi (adde Sigfridi) et Haeberti in libellis duobus scripsi.» Hanc historiam in duo fragmenta divulsam anno 1625 ediderat Eduardus Maihew monachus Westmonasteriensis in Martyrologio Benedictino Anglicano, partim quidem in tabula 2 addendorum, partim ad 25 Septembris: quam Editionem cum ignoraret Jacobus Waraeus, eques auratus, aliam anno 1664 aggressus est Dubliniensibus typis, eamdemque Ludovicus Billaine bibliopola Parisiis biennio post recensuit. Illam ipsam historiam praedictorum abbatum gesta continentem hic repraesentamus continua serie, tum quia auctoris integrum opus exhibere satius visum est, tum quia permistam de eorundem abbatum factis

narrationem dividere non licuit. An etiam Beda sermonem de sancto Biscopo composuerit, postea inquirendum.

2. Quanta sit Bedae auctoritas, nemo nescit. Hic tamen eo potiore meretur fidem, quod de rebus sibi notis ac perspectis scribit. Quippe «Beda Dei famulus et presbyter monasterii beatorum apostolorum Petri quod est apud Wirimudam et Ingirvum» fuit; «qui natus in territorio ejusdem monasterii, cum esset annorum septem, cura propinquorum datus est educandus reverendissimo abbati Benedicto, ac deinde Ceolfrido, cunctumque ex eo tempus vitae in ejusdem monasterii habitatione peregit,» ut ipse de seipso loco citato testatur.

3. Monasterium sancti Petri ad Wirae fluminis ostia (unde Wiremuthense dictum) quinto fere milliari distabat a coenobio sancti Pauli sito ad Tinam fluvium, in territorio Girvensi, vulgo Jarrow, ex quo Girvense sancti Pauli monasterium dictum est. Utrumque condidit Biscopus, ac eidem abbati iisdemque institutis subesse voluit. Quod in causa fuit, ut nonnunquam apud Bedam aliosque auctores, quasi unius monasterii vocabulo censeretur. Girvense incoluit Beda, a Danis postea semel atque iterum destructum.

4. Sancti Benedicti Biscopi nomen ac cognomen varii varie efferunt. Venerabilis Beda Biscopum cognomento Benedictum appellat, tum in subjecta historia, tum in Hist. Angl. lib. IV, cap. 18, et lib. V, cap. 20. At Florentius Wigorniensis ac recentiores passim Benedictum Biscopium vocant. Cognomentum usurpare videtur Beda pro nomine altero seu voce cognomini et promiscua, quo sensu nonnunquam apud auctores mediae aetatis usurpatum

advertimus. Binominis ergo erat Biscopus, nos tamen pro more usitato Benedictum Biscopum ubique exprimemus.

5. Benedictus quaedam scripsisse dicitur, apud Pitseum Exhortationum ad Monachos librum I. De suo Privilegio lib. I, De celebratione festorum totius anni lib. I, et alia de quibus nihil pronuntiandum occurrit. Sunt qui ei tribuant librum de Concordia regularum, quem constat esse alterius Benedicti Anianae abbatis. Menardus noster, in praefatione de Auctoribus regularum quae in Concordia citantur, suspicatur regulam Magistri a Benedicto Biscopo scriptam fuisse. Verum potius auctori Gallo tribuenda videtur; qua de re alias.

6. Sancti Benedicti Biscopi mentio nulla reperitur in antiquis Bedae aliorumque Martyrologiis: ex quo suboriri dubium possit an homilia de hoc sancto vulgata nomine Bedae genuina sit, an alteri ascribenda. Quidquid sit, sine dubio composita est a quodam monacho, qui ipsius Biscopi discipulos viderat, uti ex contextu apparet; ac proinde certum est festum ejus diem antiquitus fuisse celebratum. «Hujus ergo corpus,» inquit Willelmus Malmesburiae monachus, in lib. IV de Pontif. Angl., «magno coemptum pretio Adelwoldus (Wintoniensis episcopus mortuus anno 984) Thorneiam advexit, et obscurioribus sanctis lucifluum jubar invexit.» Porro monasterium Thorneiense haud procul ab Eliensi urbe comitatus Cantabrigiensis distabat.

7. De regula per Biscopum in monasteriis suis instituta in praefatione saeculi I Bened., § 8, disseruimus. Quippe regulam Magni quondam abbatis Benedicti Biscopum et Ceolfridum discipulis suis commendasse, auctor est Beda in historia sequenti. Et in monasterio Wiremuthensi erat ecclesia

beati Patris Benedicti, infra lib. II, num. 19. Quin etiam Albinus Flaccus Alcuinus egregium huic rei testimonium nobis suppeditat, in epist. 49, ad Wirensis et Girvensis Ecclesiae fratres his verbis: «Regularis vitae observationem quam statuerunt vobis, sanctissimi Patres, Benedictus scilicet, et Ceolfridus, diligentissime custodite.» Quam vero regulam? exponit idem auctor paulo infra: «Regula sancti Benedicti in conventu fratrum propria exponatur lingua, ut intelligi possit ab omnibus.» Haec lectoribus aequis sufficere credimus.

INCIPIT VITA QUINQUE SANCTORUM ABBATUM. (C,S)

LIBER PRIMUS.

Religiosus Christi famulus Biscopus
cognomento Benedictus, aspirante superna gratia,
monasterium construxit in honorem beatissimi apostolorum
principis Petri, juxta ostium fluminis Wiri ad
Aquilonem, juvante se ac terram tribuente venerabili ac
piissimo gentis illius rege Ecgfrido; idemque monasterium
annis sedecim, inter innumeros vel itinerum vel infirmitatum
labores, eadem qua construxit religione sedulus rexit. Qui, ut
beati papae Gregorii verbis, quibus cognominis ejus abbatis
vitam glorificat, utar: Fuit vir vitae venerabilis, gratia
Benedictus et nomine, ab ipso pueritiae suae tempore cor
gerens senile, aetatem quippe moribus transiens, nulli
animum voluptati dedit. Nobili quidem stirpe gentis

Anglorum progenitus, sed non minori nobilitate mentis ad promerenda semper angelorum consortia suspensus. Denique cum esset minister Osvii Regis et possessionem terrae suo gradui competentem illo donante perciperet, annos natus circiter viginti et quinque fastidivit possessionem caducam, ut acquirere posset aeternam; despexit militiam cum corruptibili donativo terrestrem, ut vero Regi militaret, regnum in superna civitate mereretur habere perpetuum; reliquit domum, cognatos et patriam propter Christum et propter Evangelium, ut centuplum acciperet, et vitam aeternam possideret; respuit nuptiis servire carnalibus, ut sequi valeret Agnum virginitatis gloria candidum in regnis coelestibus; abnuvit liberos carne procreare mortales, praedestinatus a Christo ad educandos ei spirituali doctrina filios coelesti in vita perennes.

Dimissa ergo patria Romam adiit, beatorum apostolorum quorum desiderio semper ardere consueverat, etiam loca corporum corporaliter visere atque adorare curavit. Ad patriam mox reversus, studiosius ea quae vidit ecclesiasticae vitae instituta, diligere, venerari, et quibus potuit praedicare non desiit. Quo tempore Alchfridus, supradicti regis Osvii filius, et ipse propter adoranda apostolorum limina Romam venire disponens, comitem eum ejusdem itineris accepit. Quem cum pater suus ab intentione memorati itineris revocaret, atque in patria ac regno suo faceret residere, nihilominus ipse ut bonae indolis adolescens, coeptum confestim explens iter, summa sub festinatione Romam rediit, tempore cujus supra beatae memoriae Vitaliani papae; et non pauca scientiae salutaris quemadmodum et prius hausta dulcedine, post menses aliquot inde digrediens ad insulam Lirinensem, ibidem se monachorum coetui tradidit,

tonsuram accepit, et disciplinam regularem monachi voto insignitus debita cum sollicitudine servavit; ubi per biennium idonea monasticae conversationis doctrina institutus, rursus beati Petri apostolorum principis amore devictus, sacratam ejus corpore civitatem repedare statuit.

Nec post longum adveniente nave mercatoria, desiderio satisfecit. Eo autem tempore miserat Ecgberctus Cantuariorum rex de Britannia electum ad episcopatus officium virum nomine Vighardum, qui a Romanis beati Gregorii papae discipulis in Cantia fuerat omni ecclesiastica institutione sufficienter edoctus; cupiens eum sibi Romae ordinari episcopum, quatenus suae gentis et linguae habens antistitem, tanto perfectius cum subjectis sibi populis vel verbis imbueretur fidei vel mysteriis; quanto haec non per interpretem, sed per cognati et contribulis viri linguam simul manumque susciperet. Qui videlicet Vighardus Romam veniens, cum cunctis qui secum venire comitibus, antequam gradum pontificatus perciperet, morbo ingruente defunctus est. At vero papa apostolicus, ne legatariis obeuntibus legatio religiosa fidelium fructu competente careret, inito consilio, elegit de suis quem Britannias archiepiscopum mitteret, Theodorum videlicet, saeculari simul et ecclesiastica philosophia praeditum virum, et hoc in utraque lingua, Graeca scilicet, et Latina, dato ei collega et consiliatore viro aequae strenuissimo ac prudentissimo Adriano abbate; et quia venerabilem Benedictum sapientem, industrium, religiosum ac nobilem virum fore conspexit, huic ordinatum cum suis omnibus commendavit episcopum, praecepitque ut relicta peregrinatione quam pro Christo susceperat, commodi altioris intuitu patriam reversus, doctorem ei veritatis quem sedula

quaesierat adduceret, cui vel illo pergenti vel ibidem docenti, pariter interpretes existere posset et ductor. Fecit ut iusserat: venerunt Cantiam, gratissime sunt suscepti; Theodorus sedem episcopatus conscendit; Benedictus suscepit monasterium beati Petri apostoli ad regendum; cujus postea praefatus Adrianus factus est abbas.

Quod ubi duobus annis monasterium rexit, tertium de Britannia Romam iter arripiens solita prosperitate complevit, librosque omnis divinae eruditionis non paucos vel placito pretio emptos, vel amicorum dono largitos retulit. Rediens autem, ubi Viennam pervenit, emptitios ibi quos apud amicos commendaverat, recepit. At ingressus Britanniam, ad regem Occidentalium Saxonum nomine Coinvalch conferendum putavit, cujus et ante non semel amicitias usus, et beneficiis erat adjunctus. Sed ipso eodem tempore immatura morte praerepto, tandem ad patriam, gentem solumque in quo natus est pedem convertens, Ecgfridum Transhumbranae regionis regem adiit; cuncta quae egisset ex quo patriam adolescens deseruit replicavit; quo religionis desiderio arderet, non celavit; quid ecclesiasticae, quid monachicae institutionis Romae vel circumquaque didicisset, quot divina volumina, quantas beatorum apostolorum sive martyrum Christi reliquias attulisset, patefecit; tantamque apud regem gratiam familiaritatis invenit, ut confestim ei terram septuaginta familiarum de suo largitus, monasterium inibi primo pastori Ecclesiae facere praeciperet. Quod factum est, sicut et in prooemio memini, ad ostium fluminis Viri ad Aquilonem, anno ab Incarnatione Domini sexcentesimo septuagesimo quarto, indictione secunda, anno autem quarto imperii Ecgfridi regis.

Nec plusquam unius anni spatio post fundatum monasterium interjecto, Benedictus Oceano transmisso Gallias petens, caementarios qui lapideam sibi ecclesiam juxta Romanorum quem semper amabat morem facerent, postulavit, accepit, attulit. Et tantum in operando studii prae amore beati Petri, in cuius honorem faciebat, exhibuit, ut intra unius anni circulum ex quo fundamenta sunt jacta, culminibus superpositis, missarum inibi sollemnia celebrari videres. Proximante autem ad perfectum opere, misit legatarios Galliam, qui vitri factores, artifices videlicet Britanniis eatenus incognitos, ad cancellandas Ecclesiae porticumque et coenaculorum ejus fenestras adducerent. Factumque est, et venerunt; nec solum opus postulatum compleverunt, sed et Anglorum ex eo gentem hujusmodi artificium nosse ac discere fecerunt: artificium nimirum vel lampadis ecclesiae claustris vel vasorum multifariis usibus non ignobiliter aptum. Sed et cuncta quae ad altaris et ecclesiae ministerium competebant, vasa sancta, vel vestimenta, quia domi invenire non potuit, de transmarinis regionibus advectare religiosus emptor curabat.

Et ut ea quoque quae nec in Gallia quidem reperiri valebant, Romanis e finibus Ecclesiae suae provisor impiger ornamenta vel munimenta conferret; quarta illo, post compositum juxta regulam monasterium, profectio completa, multipliciore quam prius spiritualium mercium fenore cumulatus rediit. Primo quod innumerabilem librorum omnis generis copiam apportavit; secundo quod reliquiarum beatorum apostolorum martyrumque Christi abundantem gratiam multis Anglorum ecclesiis profuturam advexit; tertio quod ordinem cantandi, psallendi atque in Ecclesia

ministrandi juxta morem Romanae institutionis suo monasterio contradidit, postulato videlicet atque accepto ab Agathone papa archicantore ecclesiae beati apostoli Petri et abbate monasterii beati Martini Joanne, quem sui futurum magistrum monasterii Britannias, Romanum Anglis adduceret. Qui illo perveniens, non solum viva voce quae Romae didicit ecclesiastica discentibus tradidit; sed et non pauca etiam litteris mandata reliquit, quae hactenus in ejusdem monasterii bibliotheca memoriae gratia servantur. Quartum, Benedictus non vile munus attulit, epistolam privilegii a venerabili papa Agathone, cum licentia, consensu, desiderio, et hortatu Ecgfridi regis acceptam, qua monasterium quod fecit ab omni prorsus extrinseca irruptione tutum perpetuo redderetur ac liberum. Quintum, picturas imaginum sanctarum quas ad ornandum ecclesiam beati Petri apostoli quam construxerat detulit; imaginem, videlicet, beatae Dei genitricis semperque virginis Mariae, simul et duodecim apostolorum, quibus mediam ejusdem ecclesiae testudinem, ducto a pariete ad parietem tabulato praecingeret; imagines evangelicae historiae quibus Australem ecclesiae parietem decoraret; imagines visionum Apocalypsis beati Joannis, quibus septentrionalem aequae parietem ornaret, quatenus intrantes ecclesiam omnes etiam litterarum ignari, quaquaversum intenderent, vel semper amabilem Christi sanctorumque ejus, quamvis in imagine, contemplarentur aspectum; vel dominicae incarnationis gratiam vigilantiori mente recolerent; vel extremi discrimen examinis, quasi coram oculis habentes, districtius seipsi examinare meminissent.

Igitur venerabilis Benedicti virtute, industria ac religione, rex Ecgfridus non minimum delectatus, terram quam ad construendum monasterium ei donaverat, quia bene se ac fructuose donasse conspexit, quadraginta adhuc familiarum data possessione, augmentare curavit; ubi post annum missis monachis numero ferme decem et septem, et praeposito abbate ac presbytero Ceolfrido, Benedictus consultu imo etiam jussu praefati Ecgfridi regis, monasterium beati Pauli apostoli construxit, ea duntaxat ratione, ut una utriusque loci pax et concordia, eadem perpetua familiaritas conservaretur et gratia; ut sicut, verbi gratia, corpus a capite per quod spirat non potest avelli, caput corporis sine quo non vivit nequit oblivisci, ita nullus haec monasteria primorum apostolorum fraterna societate conjuncta aliquo ab invicem tentaret disturbare conatu. Ceolfridus autem hic, quem abbatem constituit Benedictus, a primis instituti monasterii prioris exordiis adjutor illi per omnia strenuissimus aderat, et cum eo tempore congruo Romam discendi necessaria simul et adorandi gratia adierat. Quo tempore etiam presbyterum Eastervinum de monasterio beati Petri eligens abbatem, eidem monasterio regendi jure praefecit, ut quem solus non poterat laborem, socia dilectissimi commilitonis virtute levius ferret. Nec ab re videatur cuiquam duos unum monasterium simul habuisse abbates. Fecit hoc frequens illius pro monasterii utilitate profectio, creber trans Oceanum egressus incertusque regressus. Nam et beatissimum Petrum apostolum Romae pontifices sub se duos per ordinem ad regendam Ecclesiam constituisse, causa instante necessaria, tradunt historiae. Et ipse magnus abbas Benedictus, sicut de illo beatus papa Gregorius scribit, duodecim abbates suis

discipulis, prout utile judicavit, sine charitatis detrimento, imo pro augmento charitatis praefecit.

Suscepit igitur memoratus vir curam monasterii regendi, nono ex quo fundatum est anno. Permansit in eo usque ad obitum suum annis quatuor, vir nobilis, sed insigne nobilitatis non ad jactantiae materiem, ut quidam, despectumque aliorum, sed ad majorem, ut Dei servum decet, animi nobilitatem convertens. Patruelis quippe erat abbatis sui Benedicti, sed amborum tanta mentis ingenuitas, talis mundanae ingenuitatis fuit pro nihilo contemptus, ut neque iste monasterium ingressus, aliquem sibi prae caeteris ob intuitum consanguinitatis aut nobilitatis honorem quaerendum, neque ille putaret offerendum, sed aequali cum fratribus lance boni propositi juvenis gloriabatur se regularem per omnia servare disciplinam. Et quidem cum fuisset minister Ecgfridi regis, relictis semel negotiis saecularibus, depositis armis, assumpta militia spirituali, tantum mansit humilis, fratrumque simillimus aliorum, ut ventilare cum eis et triturare, oves vitulasque mulgere, in pistrino, in horto, in coquina, in cunctis monasterii operibus jucundus et obediens gauderet exerceri. Sed et abbatis regimine graduque assumpto, eodem animo quo prius manebat ad omnes, juxta id quod quidam sapiens admonet dicens: *Rectorem te constituerunt, noli extolli, sed esto in illis, quasi unus ex illis, mitis, affabilis, et benignus omnibus*. Et quidem, ubi opportunum comperiebat, peccantes regulari disciplina coercens, sed magis tamen ingenita diligendi consuetudine sedulus admonens, ne qui peccare vellet, et limpidissimam vultus ejus lucem nubilo sibi suae inquietudinis abscondere. Saepe pro curandis monasterii negotiis alicubi digrediens, ubi operantes invenit fratres,

solebat eis confestim in opere conjungi, vel aratri gressum stiva regendo, vel ferrum malleo domando, vel ventilabrum manu concutiendo, vel aliud quid tale gerendo. Erat enim et viribus fortis juvenis, et lingua suavis; sed et animo hilaris, et beneficio largus, et honestus aspectu. Eodem quo fratres caeteri cibo, semper eadem vescebatur in domo, ipso quo priusquam abbas esset communi dormiebat in loco, adeo ut etiam morbo correptus et obitus sui certis ex signis jam praescius, duos adhuc dies in dormitorio fratrum quiesceret. Nam quinque reliquos usque ad exitus horam dies in secretiori se aede locabat: qua die quadam egrediens, et sub dio residens, accitis ad se fratribus cunctis, more naturae misericordis osculum pacis eis flentibus ac de abscessu tanti Patris et pastoris moerentibus dedit. Obiit autem per Nonas Martias, noctu, fratribus matutinae psalmodiae laude vacantibus. Viginti quatuor annorum erat cum monasterium peteret, duodecim in eo vixit annis, septem presbyteratu functus est annis, quatuor ex eis monasterii regimen agebat; ac sic terrenos artus moribundaque membra relinquens, coelestia regna petivit.

Verum his de vita venerabilis Eastervini breviter praelibatis, redeamus ad ordinem narrandi. Constituto illo abbate Benedictus monasterio beati Petri apostoli, constituto et Ceolfrido monasterio beati Pauli, non multo post temporis spatio quinta vice de Britannia Romam accurrens, innumeris sicut semper ecclesiasticorum donis commodorum locupletatus rediit, magna quidem copia voluminum sacrorum, sed non minori, sicut et prius, sanctarum imaginum munere ditatus. Nam et tunc dominicae historiae picturas quibus totam beatae Dei genitricis, quam in

monasterio majore fecerat, ecclesiam in gyro coronaret; imagines quoque ad ornandum monasterium ecclesiamque beati Pauli apostoli de concordia veteris et novi Testamenti summa ratione compositas exhibuit: verbi gratia, Isaac ligna quibus immolaretur portantem, et Dominum crucem in qua pateretur aequae portantem, proxima super invicem regione, pictura conjunxit. Item serpenti in eremo a Moyse exaltato, Filium hominis in cruce exaltatum comparavit. Attulit inter alia et pallia duo holoserica incomparandi operis, quibus postea ab Aldfrido rege ejusque consiliariis, namque Ecgfridum postquam rediit jam interfectum reperit, terram trium familiarum ad Austrum Wiri fluminis, juxta ostium comparavit.

Verum inter laeta quae veniens attulit, tristia domi reperit: venerabilem videlicet presbyterum Eastervinum quem abiturus abbatem constituerat, simul et fratrum ei commissorum catervam non paucam, per cuncta grassante pestilentia, jam migrasse de saeculo. Sed aderat et solamen, quia in loco Eastervini virum aequae reverentissimum ac mitissimum de monasterio eodem, Sigfridum videlicet, diaconum, electione fratrum suorum simul et coabbatis ejus Ceolfridi, mox substitutum cognovit; virum scientia quidem Scripturarum sufficienter instructum, moribus optimis ornatum, mira abstinenciae virtute praeditum, sed ad custodiam virtutum animi, corporis infirmitate non minime depressum, ad conservandam cordis innocentiam nocivo et irremediabili pulmonum vitio laborantem.

Nec multo post etiam Benedictus ipse morbo coepit ingruente fatigari. Ut enim tantam religionis instantiam etiam patientiae virtus adjuncta probaret, divina utrumque pietas temporali

aegritudine prostravit in lectum, ut post aegritudinem morte devictam perpetua supernae pacis et lucis quiete refoveret. Nam et Sigfridus, ut diximus, longa interiorum molestia castigatus diem pervenit ad ultimum. Et Benedictus per triennium languore paulatim accrescente tanta paralyssi dissolutus est, ut ab omni prorsus inferiorum membrorum factus sit parte praemortuus, superioribus solum sine quorum vita vivere nequit homo, ad officium patientiae virtutemque reservatis; studebat in dolore semper Auctori gratias referre, semper Dei laudibus fraternisve hortatibus vacare. Agebat Benedictus advenientes saepius ad se fratres de custodienda quam statuerat regula firmare: «Neque enim putare habetis, inquit, quod ex meo haec quae vobis statui decreta indoctus corde protulerim. Ex decem quippe et septem monasteriis quae inter longos meae crebrae peregrinationis discursus optima comperi, haec universa didici, et vobis salubriter observanda contradidi.» Bibliothecam quam de Roma nobilissimam copiosissimamque advexerat, ad instructionem Ecclesiae necessariam, sollicite servari integram, nec per incuriam foedari, aut passim dissipari praecepit. Sed et hoc sedulus eisdem solebat iterare mandatum, ne quis in electione abbatis, generis prosapiam, et non magis vivendi docendique probitatem putaret esse quaerendam. «Et vere, inquit, dico vobis, quia in comparatione duorum malorum, tolerabilius mihi multo est totum hunc locum in quo monasterium feci, si sic judicaverit Deus in solitudinem sempiternam redigi, quam ut frater meus carnalis, quem novimus viam veritatis non ingredi, in eo regendo post me abbatis nomine succedat. Ideoque multum cavetote, fratres, semper, ne secundum genus unquam, ne deforis aliunde, vobis patrem quaeratis. Sed juxta quod regula magni quondam abbatis Benedicti, juxta

quod privilegii nostri continent decreta, in conventu vestrae congregationis communi consilio perquiratis, qui secundum vitae meritum et sapientiae doctrinam aptior ad tale ministerium perficiendum digniorque probetur, et quemcunque omnes unanimi charitatis inquisitione optimum cognoscentes elegeritis, hunc vobis accito episcopo rogetis abbatem consueta benedictione firmari. Nam qui carnali, inquit, ordine carnales filios generant, carnali necesse est ac terrenae suae haereditati carnales terrenosque quaerant haeredes; at qui spirituales Deo filios spirituali semine verbi procreant, spiritualia oportet sint cuncta quae agunt. Inter spirituales suos liberos eum majorem qui ampliori spiritus gratia sit praeditus aestiment, quomodo terreni parentes quem primum partu fuderint, eum principium liberorum suorum cognoscere, et caeteris in partienda sua haereditate praeferendum ducere solent.»

Neque hoc reticendum, quod venerabilis abbas Benedictus ad temperandum saepe longae noctis taedium, quam prae infirmitatis onere ducebat insomnem, advocato lectore, vel exemplar patientiae Job, vel aliud quid Scripturarum quo consolaretur aegrotus, quo depressus in infimis vivacius ad superna erigeretur, coram se recitari jubebat. Et quia nullatenus ad orandum surgere, non facile ad explendum solitae psalmodiae cursum linguam vocemve poterat levare, didicit vir prudens, affectu religionis dictante, per singulas diurnae sive nocturnae orationis horas aliquos ad se fratrum vocare, quibus psalmos consuetos duobus in choris resonantibus, et ipse cum eis quatenus poterat psallendo, quod per se solum nequiverat, eorum juvamine suppleret.

At ubi uterque abbas lassatus infirmitate diutina, jam se morti vicinum, nec regendo monasterio idoneum fore conspexit, tanta namque eos affecit infirmitas carnis ut perficeretur in eis virtus Christi, ut cum quadam die desiderantibus eis se invicem priusquam de hoc saeculo migrarent videre et alloqui, Sigfridus in feretro deportaretur ad cubiculum ubi Benedictus et ipse suo jacebat in grabato, eisque uno in loco ministrorum manu compositis, caput utriusque in eodem cervicali locaretur, lacrymabili spectaculo, nec tantum habuere virium ut propius posita ora ad osculandum se alterutrum conjungere possent; sed et hoc fraterno compleverunt officio: inito Benedictus cum eo, cumque universis fratribus salubri consilio, acciit abbatem Ceolfridum, quem monasterio beati Pauli apostoli praefecerat, virum videlicet, sibi non tam carnis necessitudine, quam virtutum societate propinquum; et eum utrique monasterio cunctis faventibus, atque hoc utillimum judicantibus, praeposuit Patrem; salubre ratus per omnia ad conservandam pacem, unitatem, concordiamque locorum, si unum perpetuo patrem rectoremque tenerent; commemorans saepius Israelitici regni exemplum, quod inexterminabile semper exteris nationibus, inviolatumque perduravit, quandiu unis iisdemque suae gentis regebatur a ducibus; at postquam praecedentium causa peccatorum inimico ab invicem est certamine diremptum, periit paulisper, et a sua concussum soliditate defecit. Sed et evangelicam illam monebat sine intermissione recolendam esse sententiam, quia *omne regnum in seipso divisum desolabitur.*

LIBER SECUNDUS.

Igitur post haec revolutis mensibus duobus, primo venerabilis ac Deo dilectus abbas Sigfridus, pertransito igne et aqua tribulationum temporalium, inductus est in refrigerium sempiternae quietis, introiit in domum regni coelestis, in holocaustis perpetuae laudationis reddens sua vota Domino, quae sedula labiorum mundorum distinctione promiserat: ac deinde adjunctis aliis mensibus quatuor, vitiorum victor Benedictus et virtutum patrator egregius, victus infirmitate carnis ad extrema pervenit. Nox ruit hibernis algida flatibus: dies illi mox sancta nascitura aeternae felicitatis, serenitatis et lucis. Convenerunt fratres ad ecclesiam, insomnes orationibus et psalmis transigunt umbras noctis: et paternae decessionis pondus continua divinae laudis modulatione solantur. Alii cubiculum in quo aeger, animo robustus egressum mortis et vitae exspectabat ingressum, non deserunt. Evangelium tota nocte pro doloris levamine, quod et aliis noctibus fieri consueverat, a presbytero legitur; dominici corporis et sanguinis sacramentum, hora exitus instante, pro viatico datur; et sic anima illa sancta longis flagellorum feliciū excocta atque examinata flammis luteam carnis fornacem deserit, et supernae beatitudinis libera pervolat ad gloriam. Cujus egressui victoriosissimo, neque ab immundis spiritibus aliquatenus impediendo vel retardando, etiam psalmus qui tum pro eo canebatur, testimonium dat. Namque fratres ad ecclesiam principio noctis concurrentes, psalterium ex ordine decantantes, ad octogesimum tunc et secundum cantando pervenerant psalmum, qui habet in capite: *Deus, quis similis erit tibi?* Cujus totus hoc resonat textus, quod

inimici nominis Christi sive carnales sive spirituales, semper Ecclesiam Christi, semper animam quamque fidelem disperdere ac dissipare conentur; sed e contra ipsi confusi et conturbati, sint perituri in saeculum, enervante illos Domino, cui non est quisquam similis, qui est solus altissimus super omnem terram. Unde recte dabatur intelligi coelitus dispensatum, ut talis diceretur psalmus ea hora qua exiret de corpore anima, cui juvante Domino nullus praevalere posset inimicus. Sexto decimo postquam monasterium fundavit anno, quievit in Domino confessor, pridie Iduum Januariarum, sepultus in ecclesia beati apostoli Petri; ut quem degens in carne semper solebat amare, quo pandente janua regni coelestis intrabat, ab huius reliquiis et altari post mortem nec corpore longius abesset. Sedecim, ut diximus, annos monasterium: rexit primos octo per se sine alterius assumptione abbatis; reliquos totidem viris venerabilibus et sanctis Eastervino, Sigfrido et Ceolfrido abbatis se nomine, auctoritate et officio juvantibus; primo quatuor annos, secundo tres, tertio unum.

Qui et ipse tertius, id est Ceolfridus, industrius per omnia vir, acutus ingenio, actu impiger, maturus animo, religionis zelo fervens, prius, sicut et supra meminimus, jubente pariter et juvante Benedicto, monasterium beati Pauli apostoli septem annis, fundavit, perfecit, rexit; ac deinde utrique monasterio, vel sicut rectius dicere possumus, in duobus locis posito uni monasterio beatorum apostolorum Petri et Pauli, viginti et octo annos solerti regimine praefuit; et cuncta quae suus predecessor egregia virtutum opera coepit, ipse non segnius perficere curavit. Siquidem inter caetera monasterii necessaria quae longo regendi tempore disponenda comperit, etiam plura

fecit oratoria; altaris et ecclesiae vasa, vel vestimenta omnis generis ampliavit; bibliothecam utriusque monasterii, quam Benedictus abbas magna coepit instantia, ipse non minori geminavit industria: ita ut tres pandectes novae translationis, ad unum vetustae translationis quem de Roma attulerat, ipse super adjungeret; quorum unum senex Romam rediens secum inter alia pro munere sumpsit, duos utrique monasterio reliquit: dato quoque cosmographorum codice mirandi operis, quem Romae Benedictus emerat, terram octo familiarum juxta fluvium Fresca ab Aldfrido rege in Scripturis doctissimo in possessionem monasterii beati Pauli apostoli comparavit; quem comparandi ordinem ipse, dum adhuc viveret, Benedictus cum eodem rege Aldfrido taxaverat, sed priusquam complere potuisset obiit. Verum pro hac terra postmodum, Osredo regnante, Ceolfridus, addito pretio digno, terram XX familiarum in loco qui incolarum lingua ad villam Sambuce vocatur, quia haec vicinior eidem monasterio videbatur, accepit. Missis Romam monachis tempore [*Supp.* beatae] recordationis Sergii papae, privilegium ab eo pro tuitione sui monasterii instar illius quod Agatho papa Benedicto dederat, accepit; quod Britannias perlatum, et coram synodo patefactum, praesentium episcoporum simul et magnifici regis Aldfridi subscriptione confirmatum est, quomodo etiam prius illud sui temporis regem et episcopos in synodo publice confirmasse non latet. Temporibus illius tradens se monasterio beati Petri apostoli, quod regebat veteranus ac religiosus, et in omni tam saeculari quam Scripturarum scientia eruditus Christi famulus Witmer, terram decem familiarum quam ab Aldfrido rege in possessionem acceperat in loco villae quae Daldun nuncupatur, eidem monasterio perpetuae possessionis jure donavit.

At ubi Ceolfridus post multam regularis observantiae disciplinam quam sibi ipsi, pariter ac suus Pater Benedictus, providus ex priorum auctoritate contribuit; post incomparabilem orandi psallendique solertiam, qua ipse quotidianus exerceri non desiit; post mirabilem et coercendi improbos fervorem, et modestiam consolandi infirmos; post insolitam rectoribus et escae potusque parcitatem, et habitus vilitatem; vidit se jam senior et plenus dierum non ultra posse subditis ob impedimentum supremæ ætatis, debitam spiritualis exercitii vel docendo vel vivendo præcipere formam; multa diu secum mente versans, utilius decrevit, dato fratribus præcepto, ut juxta sui statuta privilegii juxtaque regulam sancti abbatis Benedicti, de suis sibi ipsi Patrem qui aptior esset eligerent, ipse beatorum apostolorum ubi juvenis cum Benedicto fuerat: quatenus et ipse ante mortem aliquandiu sæcul curis absolutus, liberius sibimet secreta quiete vacaret; et illi sumpto abbate juveniore, perfectius juxta ætatem magistri quæ vitæ regularis essent instituta servarent.

Obnitentibus licet primo omnibus, et in lacrymas singultusque genua cum obsecratione crebra flectentibus, factum est quod voluit. Tantaque erat proficiscendi cupido, ut tertia die ex quo fratribus secretum sui propositi aperuit, iter arriperet. Timebat enim quod evenit, ne priusquam Romam pervenire posset, obiret; simul devitans, ne ab amicis sive viris principalibus quibus cunctis erat honorabilis, ejus coepta retardarentur, et ne pecunia daretur illi a quibusdam, quibus retribuere pro tempore nequiret; hanc habens semper consuetudinem, ut si quis ei aliquid muneris offerret, hoc illi vel statim vel post intervallum competens, non minore gratia

rependeret. Cantata ergo primo mane missa in ecclesia beatae Dei genitricis semperque virginis Mariae et in ecclesia apostoli Petri pridie Nonas Junias, quinta feria, et communicantibus qui aderant, continuo praeparatur ad eundum. Conveniunt omnes in ecclesiam beati Petri, ipse thure incenso et dicta oratione ad altare, pacem dat omnibus, stans in gradibus, thuribulum habens in manu: hinc fletibus universorum inter litanias resonantibus, exeunt; beati Laurentii martyr is oratorium, quod in dormitorio fratrum erat obvium, intrant; vale dicens ultimum, de conservanda invicem dilectione, et delinquentibus juxta Evangelium corripiendis, admonet; omnibus, si quid forte deliquissent, gratiam suae remissionis et placationis offert; omnes pro se orare, sibi placatos existere, si sint quos durius justo redarguisset, obsecrat. Veniunt ad littus; rursum osculo pacis inter lacrymas omnibus dato, genua flectunt; dat orationem, ascendit navem cum comitibus. Ascendunt et diacones Ecclesiae cereas ardentes et crucem ferentes auream, transit flumen, adorat crucem, ascendit equum et abiit, relictis in monasteriis suis fratribus numero ferme sexcentis.

Illo autem abeunte cum sociis, redeunt ad ecclesiam fratres, se ac sua Domino fletibus et oratione commendant: et post non grande intervallum, completa horae tertiae psalmodia, rursum conveniunt omnes; quid agendum sit consulunt; orando, psallendo, et jejunando Patrem citius a Deo quaerendum decernunt; monachis beati Pauli, fratribus videlicet suis, per eorum quosdam qui aderant, necnon et suorum aliquos, quod decreverint, pandunt. Assentiunt et illi, fit utrorumque animus unus, omnium corda sursum, omnium levantur voces ad Dominum. Tandem die tertia, veniente Dominico die

Pentecostes, conveniunt omnes qui erant in monasterio beati Petri in concilium, adsunt et de monasterio beati Pauli seniorum non pauci. Fit una concordia, eadem utrorumque sententia. Eligitur itaque abbas Huaetberctus, qui a primis pueritiae temporibus eodem in monasterio non solum regularis observantia disciplinae institutus, sed et scribendi, cantandi, legendi ac docendi fuerat non parva exercitatus industria. Romam quoque temporibus beatae memoriae Sergii papae accurrens, et non parvo ibidem temporis spatio demoratus, quaeque sibi necessaria judicabat, didicit, descripsit, retulit; insuper et duodecim ante haec annos presbyteri est functus officio. Hic igitur electus abbas ab omnibus utriusque praefati monasterii fratribus, statim assumptis secum aliquibus fratrum, venit ad abbatem Ceolfridum cursum navis qua Oceanum transiret exspectantem: quem elegerant abbatem nuntiant: Deo gratias, respondit, electionem confirmat, et commendatoriam ab eo epistolam apostolico papae Gregorio deferendam suscepit; cuius memoriae causa, putavimus etiam in hoc opere versus aliquot esse ponendos.

«Domino in Domino dominorum dilectissimo, terque beatissimo papae Graegorio, Huaetberctus humilis servus vester, abbas coenobii beatissimi apostolorum principis Petri in Saxonia, perpetuam in Domino salutem. Gratias agere non cesso dispensationi superni examinis, una cum sanctis fratribus qui mecum in his locis ad inveniendam requiem animabus suis suavissimum Christi jugum portare desiderant, quod te nostris temporibus tam glorificum electionis vas regimini totius Ecclesiae praeficere dignatus

est, quatenus per hoc quo ipse impleris lumen veritatis et fidei, etiam minores quosque affatim jubare suae pietatis aspergeret. Commendamus autem tuae sanctae benignitati, dilectissime in Christo pater et domine, venerabiles Patris nostri dilectissimi canos, Ceolfridi videlicet abbatis, ac nutritoris tutorisque nostrae spiritualis in monastica quiete libertatis et pacis. Et primum quidem gratias agimus sanctae et individuae Trinitati, quod ipse, etsi non sine maximo nostro dolore, gemitu, luctu, ac prosecutione lacrymarum a nobis abiit; ad suae tamen diu desideratae quietis gaudia sancta pervenit: dum ea quae juvenem se adiisse, vidisse atque adorasse semper recordans exsultabat, etiam senio defessus, beatorum apostolorum devotus limina repetiit. Et post longos amplius XL annorum labores curasque continuas, quibus monasteriis regendis abbatis jure praefuit, incomparabili virtutis amore quasi nuper ad conversationem vitae coelestis accitus, ultima confectus aetate, et prope jam moriturus, rursus incipit peregrinari pro Christo, quo liberius prisca sollicitudinum saecularium spineta camino spirituali fervens compunctionis ignis absumat. Deinde etiam vestrae Paternitati supplicamus, ut quod nos facere non meruimus, vos erga illum ultimae pietatis seduli munus expleatis: pro certo scientes quia etsi vos corpus habetis ipsius, et nos tamen et vos Deo devotum ejus spiritum sive in corpore manentem, sive carneis vinculis absolutum, magnum pro nostris excessibus apud supernam pietatem intercessorem habemus et patronum.» Et caetera, quae epistolae sequentia continent.

Reverso autem domum Huaetbercto, advocatur episcopus Acca, et solita illum in abbatis officium benedictione confirmat. Qui inter innumera monasterii jura quae juvenili

sagax solertia recuperabat, hoc inprimis omnibus delectabile et gratificum fecit: sustulit ossa Eastervini abbatis, quae in porticu ingressus ecclesiae beati apostoli Petri erant posita; necnon et ossa Sigfridi abbatis ac magistri quondam sui, quae foris sacrarium ad meridiem fuerant condita, et utraque in una theca sed medio pariete divisa recludens, intus in eadem ecclesia juxta corpus beati Patris Benedicti composuit. Fecit autem haec die natalis Sigfridi, id est, undecimo Kalendarum Septembrium, quo etiam die contigit mira Dei providentia, ut venerandus Christi famulus Witmer, cujus supra meminimus, excederet, et in loco ubi praedicti abbates prius sepulti fuerant, ipse qui eorum imitator fuerat, conderetur.

Christi vero famulus Ceolfridus, ut supradictum est, ad limina beatorum apostolorum tendens, priusquam illo pervenisset, tactus infirmitate diem clausit ultimum. Perveniens namque Lingonas circa horam diei tertiam, decima ipsius diei hora migravit ad Dominum, et crastino in ecclesia beatorum Geminorum martyrum honorifice sepultus est, non solum Anglis genere qui plusquam octoginta numero in ejus fuerant comitatu, sed et illius loci accolis pro retardato tam reverendi senis desiderio, in lacrymas luctusque solutis. Neque enim facile quisquam lacrymas tenere potuit, videns comites ipsius partim patre amisso coeptum iter agere; partim mutata intentione qua Romam ire desiderarant, domum magis, qua hunc sepultum nuntiarent, reverti; partim ad tumbam defuncti inter eos quorum nec linguam noverant, pro inextinguibili Patris affectu residere.

Erat autem quando obiit annorum septuaginta quatuor, presbyterii gradu functus annis quadraginta septem, abbatis officium ministrans annis triginta quinque, vel potius

annis quadraginta tribus, quia scilicet a primo tempore quo Benedictus in honore beatissimi apostolorum principis suum coepit condere monasterium, ipse illi comes individuus, cooperator et doctor regularis et monasticae institutionis aderat. Cui ne prisci morem rigoris, vel aetatis, vel infirmitatis, vel itineris unquam minueret occasio; ex die quo de monasterio suo profectus abiit usque ad diem quo defunctus est, id est, a pridie Nonas Junias usque ad septimum Kalendarum Octobrium diem, per dies CXIV, exceptis canonicis orationum horis, quotidie bis Psalterium ex ordine decantare curavit; etiam cum ad hoc per infirmitatem deveniret, ut equitare non valens feretro caballario veheretur, quotidie missa cantata salutaris hostiae Deo munus offerret, excepto uno, quo Oceanum navigabat, et tribus ante exitum diebus.

Obiit autem septimo Kalendarum Octobrium die, anno ab incarnatione Domini septingentesimo sexto decimo, feria sexta, post horam nonam, in pratis memoratae civitatis: sepultus in crastinum ad austrum ejusdem civitatis milliario primo in monasterio Geminorum astante ac psalmos resonante exercitu non parvo tam Anglorum qui cum eo advenerant, quam monasterii ejusdem vel civitatis incolarum. Sunt autem Gemini martyres in quorum monasterio et ecclesia conditus est, Speusippus, Eleusippus, Meleusippus, qui uno partu matris editi, eadem Ecclesiae fide renati, simul cum avia sua Leonilla, dignam loco illi sui martyrii reliquere memoriam, qui piam etiam nobis indignis et nostro parenti opem suae intercessionis et protectionis impendant.

